

УДК 343.915 (4)
DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.29>

Н. С. Юзікова,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного і кримінального права
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
ORCID ID: 0000-0003-0879-2228

КРИЗОВИЙ КОНТЕКСТ ВІЙНИ ТА НАРКОЗЛОЧИННІСТЬ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ: ДЕТЕРМІНАНТИ, ЗАПОБІГАННЯ, МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ

Проблема наркозлочинності серед неповнолітніх, в умовах воєнного стану, набуває особливої актуальності та потребує комплексного підходу до її вирішення. У статті проаналізовано наукові підходи та погляди на проблему детермінації та запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів у середовищі неповнолітніх. Акцентовано увагу на тому, що війна кардинально змінила соціально-економічні, психологічні та криміногенні фактори, які впливають на залучення неповнолітніх до наркозлочинності.

У статті акцентовано увагу на специфічному впливі військової агресії на рівень наркозлочинності та пов'язаних із війною викликах, зокрема психологічних травмах, втраті соціальних зв'язків, економічній нестабільності та доступності зброї. Зазначено, що війна сприяє активізації транснаціональних наркоугруповань, які використовують вразливість дітей для розширення свого злочинного бізнесу, включаючи створення та експлуатацію наркопритонів. Окреслено шляхи запобігання наркозлочинності серед неповнолітніх в умовах воєнного стану, а саме: посилення профілактичної роботи, створення програм психологічної підтримки, забезпечення доступу до освіти та професійного навчання, посилення контролю за обігом зброї та вибухових речовин, а також забезпечення соціального захисту дітей та їх сімей.

Державна політика України у сфері протидії наркозлочинності базується на багаторічному вітчизняному досвіді та враховує сучасні світові підходи до формування наркополітики, спрямована на євроінтеграцію. Стратегія державної політики щодо наркотиків до 2030 року передбачає зменшення попиту на психоактивні речовини шляхом популяризації здорового способу життя та запобігання їх вживанню, а також протидію незаконному обігу наркотиків. Важливим є забезпечення доступу до наркотичних лікарських засобів для тих хто їх потребує та надання якісної медичної та соціально-психологічної допомоги особам з розладами, спричиненими вживанням психоактивних речовин, з акцентом на переході від каральних заходів до лікувально-профілактичних.

Наголошено на важливості міжнародного співробітництва у боротьбі з транснаціональною наркозлочинністю, зокрема на необхідності активізації обміну інформацією, проведення спільних операцій, забезпечення правової допомоги та залучення міжнародних організацій до надання допомоги Україні у цій сфері. При цьому, ефективна протидія наркозлочинності серед неповнолітніх в умовах воєнного стану потребує комплексного та системного підходу, а також тісної співпраці між різними відомствами, громадськими організаціями, волонтерами та міжнародними партнерами.

Ключові слова: воєнний стан, організована злочинність, наркоманія, наркотичні засоби, психотропні речовини, наркобізнес, протидія, запобігання, покарання, кримінальна відповідальність, міжнародне співробітництво, наркопритон.

Постановка проблеми. Проблема незаконного обігу наркотиків у ювенальному середовищі набуває транснаціонального характеру, що робить її особливо

небезпечною. Це явище не обмежується окремими країнами чи регіонами, а охоплює практично весь світ, вражаючи молодь незалежно від їх соціаль-

ного статусу, рівня освіти чи місця проживання. Молодь, як найбільш вразлива частина суспільства, часто стає мішенню для наркоторговців через соціально-економічні фактори, такі як безробіття, бідність та відсутність перспектив. Психологічні особливості молодого віку, зокрема потреба у визнанні та схильність до ризику, бажання отримати гострі відчуття сприяють залученню до наркозлочинності. Сучасні технології, такі як Інтернет та соціальні мережі, полегшують доступ до наркотиків та сприяють швидкому їх поширенню серед молоді.

Актуальність наукового дослідження зумовлена необхідністю протидії новим викликам, пов'язаним із поширенням наркозлочинності серед неповнолітніх в умовах воєнного стану. Збройний конфлікт призвів до руйнування соціальних інститутів, погіршення економічної ситуації, психологічної травматизації населення, що створює сприятливі умови для злочинної діяльності. Особливу увагу потребують діти, які опинилися в зоні бойових дій, на тимчасово окупованих територіях, або стали внутрішньо переміщеними особами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-теоретичне підґрунтя аналізу проблем наркотизації середовища неповнолітніх склали праці вітчизняних та зарубіжних вчених: А. М. Бабенка, І. Г. Богатирьова, В. В. Голіни, В. О. Глушкова, Є. О. Гладкової, О. П. Гороха, О. М. Джужи, А. П. Закалюка, О. М. Костенка, Т. В. Корнякової, О. М. Литвинова, С. Я. Лихової, Н. А. Мірошніченко, І. І. Митрофанова А. А. Музики, І. В. Однолько, Д. М. Петрова, В. Г. Пшеничнийого, Є. В. Расюка, П. Л. Фріса та ін.

Узагальнення вітчизняного досвіду вивчення проблем зловживання наркотичними засобами представляє науковий інтерес у зв'язку з високою суспільною небезпекою наркотизації середовища неповнолітніх, що є реальною загрозою для розвитку майбутнього суспільства та країни [1, 2, 3, 4]. Проведене дослідження підтверджує гіпотезу, що у період загострення політичних, економічних, соціальних конфліктів, особливо у період воєнного стану, найбільш вразливими виявляються діти.

Характеризуючи детермінацію виникнення наркоманії серед неповнолітніх та вчинення ними злочинів Д. М. Петров зосереджує увагу на низькому рівні життя суспільства; зростаючій активності тіньової економіки, наявності сфер незаконного збагачення; майновому розшаруванні суспільства; впливі негативного соціального фону на емоційно-духовний стан суспільства; широкому розповсюдженні ненависті, заздрості, гніву, агресії; відсутності цілеспрямованої молодіжної політики; соціальній незахищеності дітей; виникненні альтернативних, неформальних рухів серед них, культ сили, зневажливого зверхнього ставлення до оточення; відсутності позашкільної зайнятості тощо [5, с. 131].

Особливої уваги серед поглядів науковців щодо детермінації злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів заслуговує думка про негативний вплив здобутку сучасної технічної науки – мережі Інтернет [6, с. 175]. На різних сайтах можна знайти «рекомендації» та «корисні» поради, де роздобути кошти на наркотики, рекламуються перспективи наркобізнесу, вихваляється «чудова» дія галюциногенів, опію, напівсинтетичних наркотиків.

У монографії Є. О. Гладкової питанню детермінації та запобігання наркозлочинності серед неповнолітніх приділено значну увагу. Авторка досліджує комплекс соціально-економічних, психологічних та криміногенних факторів, що сприяють залученню неповнолітніх до наркобізнесу та пропонує шляхи удосконалення системи профілактики та реабілітації, враховуючи особливості дитячої та підліткової психології [7].

Окремі питання наркозлочинності в умовах воєнного стану були об'єктом кримінологічних досліджень. Так, І. Г. Богатирьов, зазначає, що теоретична значущість розуміння наркозлочинності полягає у тому, що вона утворює досить специфічну сукупність кримінально-караних діянь. Вчений, розглядає наркозлочинність в умовах воєнного стану, як різновид організованої злочинності і, як ступень законспірованості усіх її учасників (нерідко об'єднаних в організовані

злочинні групи), спрямовану на створення і функціонування джерел і каналів надходження наркотиків [8].

Незважаючи на значний внесок у розвиток наукової думки щодо детермінантів та запобігання наркозлочинності у середовищі неповнолітніх, питання залишаються недостатньо дослідженими в умовах воєнного стану. У зв'язку з цим, дослідження детермінантів та запобігання наркозлочинності серед неповнолітніх в умовах воєнного стану потребує нових підходів, які враховують особливості кризового контексту.

Мета статті. Метою статті є кримінологічний аналіз трансформації наркозлочинності серед неповнолітніх, у тому числі зумовлені військовим вторгненням в Україну, та визначення шляхів адаптації існуючих механізмів запобігання для ефективної протидії новим викликам, враховуючи гуманітарні аспекти та обмеження, пов'язані з COVID та війною.

Виклад основного матеріалу.

Однією з глобальних проблем людства є постійне зростання незаконного обороту наркотичних засобів і психотропних речовин. Ці злочини не знають державних кордонів і загрожують цивілізації в цілому. Тому чимало науковців зосереджували увагу на проблемах природи, детермінації, запобіганні злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів у ювенальному середовищі.

За даними Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркотичної залежності (EMCDDA) та Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), регіон Східної Європи та Центральної Азії (СЄЦА) характеризується одним із найвищих рівнів смертності від передозування у світі. В Україні цей показник на 100 000 населення залишається одним із найвищих у Європі. Близько 50–90% людей, які вживають наркотики ін'єкційно в країнах СЄЦА, страждають на хронічні захворювання, такі як гепатит С, що підвищує ризик смертності не лише від передозування, але й від пов'язаних з ними ускладнень. У багатьох країнах регіону спостерігається нестача або повна відсутність програм зменшення шкоди, таких як обмін шприців або надання налоксону –

препарату, який може врятувати життя при передозуванні опіоїдами [9].

Повномасштабне військове вторгнення в Україну у 2022 році кардинально змінило життя мільйонів людей, зокрема й тих, хто вживає наркотики. Війна не тільки посилила існуючі проблеми, але й створила нові, значно ускладнивши ситуацію для цієї вразливої групи населення.

Одним із найбільш серйозних наслідків військової агресії стало зростання ризику передозування. Через постійні обстріли, руйнування медичної інфраструктури та обмежений доступ до медичних послуг, люди, які вживають наркотики, опинилися у критичному становищі. Багато програм зі зменшення шкоди, які раніше допомагали запобігти передозуванню та іншим негативним наслідкам вживання наркотиків, були змушені припинити свою роботу або зазнали суттєвих обмежень [9].

Особливо важкою є ситуація на тимчасово окупованих територіях, де люди залишилися без будь-якої допомоги. Відсутність доступу до медичних послуг, зокрема до програм замісної терапії та пунктів обміну шприців, ставить їхнє життя під серйозну загрозу.

Війна також призвела до значних руйнувань медичної інфраструктури, особливо в зонах активних бойових дій. Лікарні та інші медичні заклади було пошкоджено або знищено, що ускладнило надання не тільки планової, але й екстреної медичної допомоги, зокрема при передозуванні. Проблеми з логістикою та транспортом також є серйозною перешкодою для своєчасного надання медичної допомоги. Через пошкоджені дороги та мости, а також через постійні обстріли, швидка допомога не завжди може дістатися до місця події.

Окрім фізичних загроз, війна також посилила психологічний тиск на людей, які вживають наркотики. Постійний стрес, втрата житла та близьких, відсутність стабільного доступу до медичних послуг та соціальної підтримки можуть призвести до погіршення психічного стану та спровокувати збільшення вживання психоактивних речовин, що, своєю чергою, підвищує ризик передозування.

В умовах воєнного стану, пошук нових способів допомоги людям, які вжива-

ють наркотики, особливо у молодіжному середовищі є критично важливим завданням для держави. Необхідно розробити та впровадити ефективні стратегії, які б враховували особливості воєнного часу та забезпечували б доступ до життєво необхідних послуг, таких як: відновлення та розширення програм зниження шкоди, зокрема замісної терапії та пунктів обміну шприців; забезпечення доступу до екстреної медичної допомоги при передозуванні, зокрема шляхом створення мобільних медичних бригад та пунктів першої допомоги; надання психологічної допомоги та підтримки людям, які вживають наркотики, з метою зменшення стресу та запобігання рецидивам; розробка та впровадження програм з інформування та навчання щодо безпечного вживання наркотиків та запобігання передозуванню; забезпечення доступу до соціальних послуг, таких як допомога з відновленням документів, пошуком житла та роботи.

При формуванні та запровадженні відповідних заходів важливо зосередити увагу на спеціалізованій допомозі неповнолітнім. Вона має бути спрямована у декількох напрямках. По-перше, це спеціалізована допомога для підлітків, яка охоплює розробку та впровадження окремих програм, адаптованих до потреб та особливостей віку і статі; забезпечення доступу до дитячих наркологів та психологів, які мають досвід роботи з підлітками, що вживають наркотики; створення безпечних просторів для підлітків, де вони можуть отримати підтримку та консультації. По-друге, це комплекс превентивних заходів які спрямовані на проведення інформаційних кампаній серед молоді щодо ризиків та наслідків залучення до наркобізнесу; розробка програм з розвитку життєвих навичок, які допомагають підліткам протистояти тиску та уникати негативного впливу; забезпечення можливостей для професійного навчання та працевлаштування молоді, щоб зменшити її вразливість до пропозицій наркоторговців. По-третє, це підтримка сімей, які опинилися у складній ситуації шляхом надання соціальної та психологічної допомоги сім'ям, де є підлітки, що вживають наркотики; розробки програм з навчання батьків щодо того, як розпізнати ознаки

наркозалежності у дітей та як їм допомогти; забезпечення доступу до юридичної допомоги для сімей, які постраждали від наркозлочинності. По-четверте, це заходи щодо забезпечення безпеки та захисту прав неповнолітніх, а саме: розробку механізмів захисту підлітків від насильства та експлуатації з боку наркоторговців; забезпечення доступу до правової допомоги для підлітків, які стали жертвами наркозлочинів; створення безпечних умов для проживання та навчання підлітків, які опинилися у складній ситуації.

У комплексі перерахованих заходів важливе місце посідає залучення волонтерів та громадських організацій до надання допомоги підліткам, які вживають наркотики. Створення волонтерських груп, які можуть надавати підтримку та допомогу підліткам у кризових ситуаціях. Забезпечення навчання та підготовки волонтерів для роботи з підлітками, які мають проблеми з наркотиками. Перераховані заходи мають супроводжуватись проведенням моніторингу та оцінки ефективності програм з відповідним внесенням змін та коректив до програм на основі результатів моніторингу та оцінки. При цьому, важливо забезпечувати прозорість та відкритість інформації про діяльність програм допомоги. В Україні у 2019 р. на державному рівні запроваджено систему моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації шляхом прийняття постанови КМУ від 10.07.2019 р. № 689 «Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні» [10].

Важливо також залучити до цієї роботи міжнародні організації та волонтерів, які мають досвід роботи з вразливими групами населення в умовах кризи та збройних конфліктів. Тільки спільними зусиллями можливо зменшити ризик передозування та покращити доступ до медичних послуг для людей, які вживають наркотики, в умовах війни в Україні.

В умовах збройного конфлікту виникає необхідність виявлення нових реальних та потенційних загроз, що детермінують наркозлочинність, у тому числі у середовищі неповнолітніх. Важливо ідентифікувати та надати відповідну оцінку цим загрозам та безпековим викликам. Так, війна є дже-

релом сильного стресу та психологічних травм для дітей та підлітків. Травматичний досвід може сприяти вживанню наркотиків як способу впоратися з емоційним болем. Крім того, війна призводить до руйнування сімей, втрати друзів та близьких. Відсутність підтримки, соціальна ізоляція провокує негативний вплив на молодь.

Дестабілізація прийнятної функціонування соціальних інститутів у суспільстві призводить до зміни системи цінностей. Це, у свою чергу, впливає на моральні орієнтири молоді, що може сприяти знеціненню здорового способу життя та негативно ставленню до закону. В умовах воєнного стану, за нестабільної економічної ситуації, високого рівня безробіття та бідності, підлітки намагаються шукати шляхи заробітку, часто потрапляючи під вплив злочинних угруповань, зокрема наркоторговців. У таких умовах, коли традиційні соціальні зв'язки руйнуються, а доступ до легальних джерел доходу обмежений, наркобізнес може здаватися для молоді єдиним способом виживання. Підлітки, які опинилися у складній життєвій ситуації, можуть ставати кур'єрами, розповсюджувачами наркотиків або навіть залучатися до виробництва наркотичних речовин. У свою чергу, поширення наркоманії сприяє активізації наркоторгівлі та створенню наркопритонів. Останні стають не тільки місцями вживання наркотиків, але й осередками злочинності, де можуть відбуватися крадіжки, насильство та інші кримінальні правопорушення.

З огляду на нові виклики, необхідно розробити та впровадити ефективні механізми запобігання та протидії наркозлочинності та діяльності наркопритонів, які б враховували виклики обумовлені воєнним станом, а саме: проведення інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності молоді про наслідки наркоспоживання та залучення до наркобізнесу; надання психологічної допомоги дітям, які постраждали від війни та мають ризик залучення до наркозлочинності; створення можливостей для молоді здобути освіту, що зменшить їх вразливість до пропозицій наркоторговців; посилення контролю за обігом зброї та вибухових речовин; надання соціальної допомоги

сім'ям, які опинилися у складній ситуації, підтримка дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків.

Державна політика України у сфері протидії незаконному обігу наркотиків базується на багаторічному вітчизняному досвіді боротьби з наркобізнесом, враховує сучасні світові підходи до формування та реалізації наркополітики та спрямована на інтеграцію України до європейського простору. Важливим кроком у реалізації антинаркотичної політики є Стратегія державної політики щодо наркотиків на період до 2030 року. Стратегія боротьби з наркозлочинністю в Україні має на меті зменшення попиту на психоактивні речовини шляхом популяризації здорового способу життя та запобігання залученню до їх вживання. Важливим є також забезпечення доступу до наркотичних лікарських засобів для тих, хто їх потребує, та надання якісної медичної та соціально-психологічної допомоги особам з розладами, спричиненими вживанням психоактивних речовин. Основний акцент робиться на переході від каральних заходів до лікувально-профілактичних для ефективного подолання наркозалежності [11].

Міжнародне співробітництво є важливим для ефективної боротьби з наркозлочинністю, особливо в умовах воєнного стану. У цьому контексті закон України від 14.07.2021 р. «Про приєднання України до Часткової угоди про створення Групи зі співробітництва у боротьбі проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу (Група Помпиду)», який набув чинності 1.01.2022 р., спрямований на формування підґрунтя міжнародних партнерських відносин у вказаній сфері. Група Помпиду, створена як міждержавний орган у рамках Ради Європи, займається вивченням проблем зловживання та незаконним наркообігом, а також розробкою та впровадженням комплексних заходів боротьби з наркозалежністю на національному, регіональному та місцевому рівнях [12].

Приєднання до цієї групи дозволяє Україні активно співпрацювати з іншими державами-членами у сфері протидії наркозлочинності, обмінюватися досвідом та впроваджувати передові практики. Це особливо важливо в умовах воєнного

стану, коли ризики поширення наркотиків можуть зростати, а міжнародна підтримка та координація стають ключовими елементами ефективної протидії. Таким чином, участь України у співпраці з Радою Європи у сфері протидії зловживанню наркотиками та їх незаконному обігу підсилює національні зусилля та сприяє забезпеченню безпеки і здоров'я громадян.

Висновки. Війна в Україні суттєво вплинула на життя мільйонів людей, посилюючи наявні проблеми та створюючи нові виклики, особливо для вразливої молоді. В умовах воєнного стану критично важливо шукати нові шляхи допомоги людям, які вживають наркотики та ефективно протидіяти наркозлочинності. Необхідно запровадити ефективні стратегії, що враховують особливості воєнного часу та забезпечують доступ до життєво необхідних послуг, зосереджуючи увагу на спеціалізованих допомозі для неповнолітніх, профілактиці залучення до наркобізнесу, підтримці сімей та забезпеченні безпеки і захисту прав підлітків. Важливим є залучення волонтерів, громадських організацій та міжнародних партнерів для надання допомоги та підтримки, а також постійний моніторинг та оцінка ефективності програм з метою їх адаптації до поточних потреб.

Результати комплексного аналізу впливу війни на масштаби та характер наркозлочинності серед неповнолітніх мають стати основою для розробки практичних рекомендацій та стратегій, спрямованих на захист дітей та підлітків від згубного впливу наркотиків в умовах воєнного стану. Отже, подальшої наукової уваги потребують питання зміни в соціальній, економічній та психологічній сферах, що безпосередньо вплинуло на масштаби та характер наркозлочинності серед неповнолітніх.

Список використаної літератури:

1. Комплексний підхід до захисту суспільства від незаконного наркообігу: монографія /за заг. ред. Т. В. Корнякової. Дніпро: ЛІРА. 2019. 532 с.
2. Kornyakova T., Yuzikov G. Theoretical and applied principles of countering drug trafficking. *Rechf der Osteuropaischen Staaten (ReOS)*. 2018. № 4. S. 185–192.
3. Баклан І.В. Актуальні проблеми профілактики наркозлочинів серед неповнолітніх. *Науковий вісник Юридичної академії Міністерства внутрішніх справ*. 2004. № 2 (Спецвипуск). С. 217–223.
4. Литвак О.М., Однолько І.В. Запобігання наркозлочинності неповнолітніх в Україні кримінально-правовими засобами: монографія. Дніпропетровськ: Вид-во ДДУВС. 2012. 268 с.
5. Петров Д.М. Основні фактори росту наркоманії та злочинності серед неповнолітніх в Україні. К. 2003. С. 128–133.
6. Малишева М.М. Наркоманія серед неповнолітніх: причини, сучасне становище, профілактика. К. 2001. С. 172–176.
7. Гладкова Є.О. Стратегія й тактика протидії наркозлочинності в Україні: монографія монографія. Х. Вид.: Панов А. М. 2019. 415 с.
8. Богатирьов І.Г. Проблема наркозлочинності в умовах воєнного стану в Україні: протидія та запобігання. *Публічне право* № 3 (51). 2023. С. 93–99. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/51/10.pdf>
9. Запобігання передозуванню через цифрові рішення. URL: <https://help24.org.ua/uk/blog/92>
10. Питання проведення моніторингу наркотичної та алкогольної ситуації в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 689. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2019-п#Text>
11. Звіт щодо наркоситуації в Україні за 2022 рік. URL: <https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/zvit-shhodonarkotychnoyi-ta-alkogolnoyi-sytuacziyi-v-ukrayini-2022.pdf>
12. Про приєднання України до Часткової угоди про створення Групи зі співробітництва у боротьбі проти зловживання наркотиками та їх незаконного обігу (Група Помпиду). Закон України від 14 липня 2021 року №1647-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1647-20#Text>

Yuzikova N. The crisis context of war and juvenile drug crimes: determinants, prevention, international cooperation and protection mechanisms

The issue of drug-related crime among minors during martial law is particularly pressing and necessitates a comprehensive approach to its resolution. This article analyzes scientific approaches and perspectives on the determinants and prevention of crimes related to the illegal circulation of narcotics among minors. It emphasizes that the war has fundamentally altered the socio-economic, psychological, and criminogenic factors influencing minors' involvement in drug-related crime.

The article highlights the specific impact of military aggression on the level of drug-related crime and the associated challenges, including psychological trauma, loss of social connections, economic instability, and the availability of weapons. It notes that the war facilitates the activation of transnational drug groups that exploit the vulnerability of children to expand their criminal enterprises, including the creation and operation of drug dens. The article outlines prevention strategies for drug-related crime among minors during martial law, such as enhancing preventive work, developing psychological support programs, ensuring access to education and vocational training, strengthening control over the circulation of weapons and explosives, and providing social protection for children and their families.

Ukraine's state policy in combating drug-related crime is based on years of domestic experience and takes into account modern global approaches to forming drug policy, aiming at European integration. The State Drug Policy Strategy until 2030 aims to reduce the demand for psychoactive substances by promoting a healthy lifestyle and preventing their use, as well as countering the illegal circulation of drugs. It is crucial to ensure access to narcotic medications for those in need and to provide quality medical and socio-psychological assistance to individuals with disorders caused by the use of psychoactive substances, focusing on a shift from punitive measures to therapeutic and preventive ones.

The article emphasizes the importance of international cooperation in combating transnational drug-related crime, particularly the need to intensify information exchange, conduct joint operations, provide legal assistance, and involve international organizations in assisting Ukraine in this area. Effective counteraction to drug-related crime among minors during martial law requires a comprehensive and systematic approach, as well as close collaboration between various agencies, public organizations, volunteers, and international partners.

Key words: *martial law, organized crime, drug addiction, narcotics, psychotropic substances, drug business, counteraction, prevention, punishment, criminal responsibility, international cooperation, drug den.*